

УДК 331.5:378

Коваленко М.О.

канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

РОЛЬ ОСВІТИ В ПРОЦЕСАХ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

У постіндустріальну епоху, коли економічний розвиток держав ґрунтується, насамперед, на знаннях та вмінні їх використовувати, стратегічним напрямом розвитку є саме людський капітал. Прискорені темпи науково-технічного прогресу та становлення нових економічних моделей, заснованих на знаннях, висувають нові вимоги до продуктивних сил і спонукають країни до пошуку нових шляхів підтримки конкурентних переваг.

Наприкінці ХХ ст. в теорії впливу людського фактора на економічну систему з'явилося поняття «інтелектуальний капітал». Погляди на структурні

елементи інтелектуального капіталу різних дослідників дещо різняться, проте, більшість авторів визнають ключову роль саме людського капіталу в підвищенні конкурентних переваг як на мікро-, так і на макрорівні [1, с. 34].

Тобто у структурі людського капіталу виділяється інтелектуальна його складова, яка виступає базисом формування інтелектуального капіталу національної економіки.

Характерними рисами інтелектуального людського капіталу є: динамічність, тобто здатність до швидких темпів розвитку на основі розвитку кожного індивіда й суспільства в цілому; самооновлення, тобто здатність постійно оновлюватись і трансформувати свої елементи, тим самим бути рушійною силою зміни технологічних укладів; відкритість, тобто постійна взаємодія з навколишнім оточенням, різними сферами суспільного життя [2, с. 90–95].

Інтелектуальний людський капітал формується за рахунок: знань та навичок – реального рівня компетентності; здатності й мотивації до навчання, створення нових знань, інтелектуальної діяльності – уяви, здібностей до навчання та творчості; соціальних навичок – потреби ділитися знаннями та інформацією.

Найбільший вплив на зазначені складові справляє система вищої освіти. Саме освіта, в умовах переходу до економіки інноваційної моделі, відіграє головну роль у формуванні інтелектуального людського капіталу, який, у свою чергу, впливає на соціально-економічний розвиток держави.

Саме розвиток системи освіти, яка забезпечує високий рівень компетентностей та інтелектуалізацію людського капіталу, є стратегічним ресурсом мінімізації кризових явищ і процесів, підвищення якості життя та конкурентоспроможності національної економіки. Проте, вища освіта сьогодні стає підґрунтям і передумовою економічного зростання лише тоді, коли є можливості практичної реалізації сучасних знань і навичок.

Наразі в світі складається нова освітня парадигма, яка відображає потреби суспільства знань і має такі риси: перетворення освіти із засобу професійного навчання на середовище розвитку особистості; становлення нового типу професіоналізму, що спирається не стільки на спеціалізовані знання, скільки на широкі компетенції; відповідність кваліфікацій сучасним вимогам розвитку (компетентність) може бути досягнута тільки за рахунок усебічної освіти й розвитку особистості; досягнення високого рівня компетентності можливо тільки за рахунок безперервного навчання; перетворення навчальних закладів на науково-виробничо-освітні комплекси, центри регіонального розвитку та інноваційних змін у культурі.

У системі освіти створюються й реалізуються нові організаційні форми: інноваційне навчання, модульне освоєння освітніх програм, гнучка організація навчального процесу, – що дає змогу майбутнім фахівцям

перейти у своїй професійній діяльності від жорсткої ієрархії виробничих циклів до мережових і проектно-групових форм роботи, в яких кожен співробітник працює в команді таких самих самостійних працівників, які креативно мислять. Таким чином, у системі освіти формуються навички прийняття стратегічних рішень в умовах нестандартної інноваційної діяльності.

Особливого значення набуває вища освіта, оскільки саме в системі вищої освіти формуються орієнтації на інтелектуальну, продуктивну, творчу та інноваційну діяльність. Вища освіта створює умови для отримання конкурентних переваг, оскільки надає знання, уміння та навички, тобто певний рівень кваліфікації, необхідний для підвищення ефективності функціонування економіки. У сфері реформування вищої освіти України необхідно розробити на державному рівні напрями підтримки сприятливих умов для розвитку людського капіталу й запобігання його знеціненню, які забезпечуватимуть інноваційний характер вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Грішнова О. А. Людський, інтелектуальний і соціальний капітал України: сутність, взаємозв'язок, оцінка, напрями розвитку. Соціально-трудові відносини: теорія та практика. 2014. № 1. С. 34.

2. Кинторяк Е. Н., Порохня В. М., Семенова Л. С. Некоторые аспекты системного подхода к процессам функционирования интеллектуального капитала вуза. Бизнес Информ. 2013. № 8. С. 90–95.